

Institute za
primenu nauke
u poloprivredi

УВОЂЕЊЕ СТАНДАРДА КВАЛИТЕТА ОРГАНСКА ПРОИЗВОДЊА ВОЋА

Ивана Стојковић

22. Април 2021.

Органска производња воћа

Други део

- Посебни захтеви

Инпути – улазни репро материјал

Инпутима у органској производњи воћа се сматрају сва примењена :

- ђубрива и оплемењивачи земљишта,
- средства за заштиту биља, као и
- садни материјал и семена.

Инпутима се не сматрају противградне мреже, стубови, жице, и тако даље.

Фолије за малчирање су дозвољене, али предност имају фолије од биоразградивих материјала за вишекратну употребу.

Вода за заливање и вода за растварање пестицида за сада није критична тачка у нашим условима производње и не проверава се као инпут.

Садни материјал

- Након почетка периода конверзије, све купљене саднице и семена морају бити сертифицирани као органски, уколико су, као такви, доступни на тржишту.
- Провера доступности се проверава преко Базе репродуктивног материјала.
- Уколико нема доступног органског семена и садног материјала тражених сорти, може се користити конвенционално нетретирано семе и садни материјал, уз предходно одобрење пре сетве/садње.

Пример: Сетва ражи је спроведена на јесен 2020.

За сертификацију је пријављена парцела у априлу 2021.

У плану је садња органских садница **малине у контејнерима након жетве ражи у јулу 2021. и сетва беле детелине у септембру 2021.**

Предмет провере током контроле:

1. Саднице јабуке- рачун, сертификат за органске саднице, отпремница;
2. Семе детелине- рачун, сертификат за органско семе или одобрење за сетву.
3. Семе ражи није предмет контроле.

Критичне тачке

1. Да ли је **усев ГМО**?
2. Да ли је сорта наведена на сортној листи РС или **аутохтона сорта**?
3. Да ли су саднице / семена **сертификовани као органски**?
4. Да ли је набавка спроведена од **регистрованог добављача**?
5. Да ли је пре садње / сетве одобрен **конвенционални материјал**?

Одобрење конвенционалног садног материјала

Одобрење за садњу и сетву издаје:

- о.к.о. уколико је статус парцеле у време садње /сетве „у периоду конверзије“
- МПШВ, Група за органску, уколико је статус парцеле у време садње/сетве органски.

За одобрење су потребна следећа документа:

- Попуњен **Захтев** за одобрење;
- доказ о уплати **таксе**, ако се Захтев шаље у МПШВ;
- **рачун / отпремница** за купљени садни материјал / семе;
- **потврда** да садни материјал / семе нису третирани, **декларација** за нетретирано семе;
- доказ у виду **изјава** најмање два регистрована добављача да на тржишту нема доступног сертифициваног органског материјала купљене сорте.

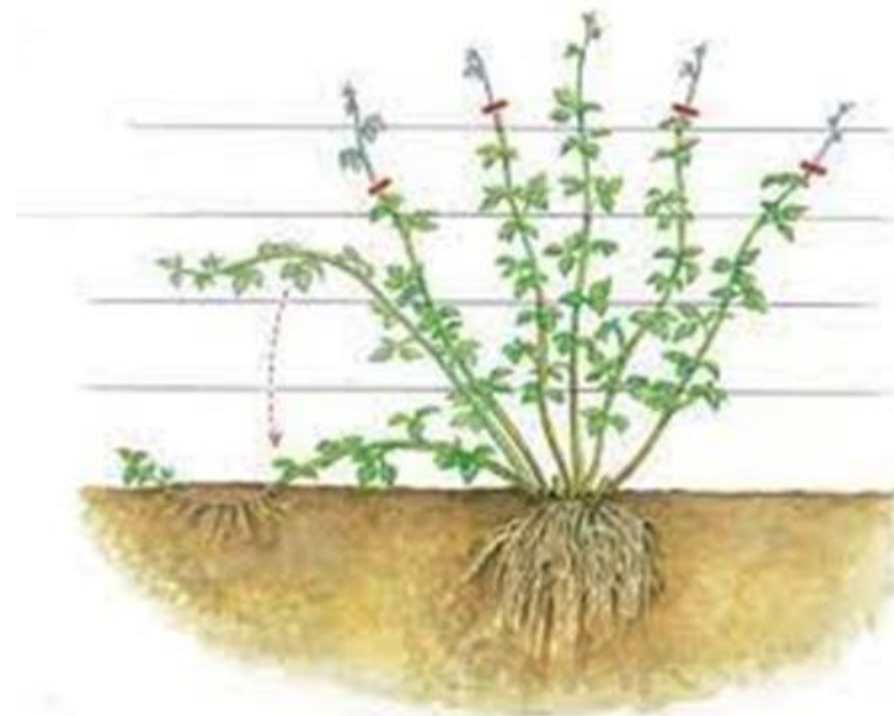
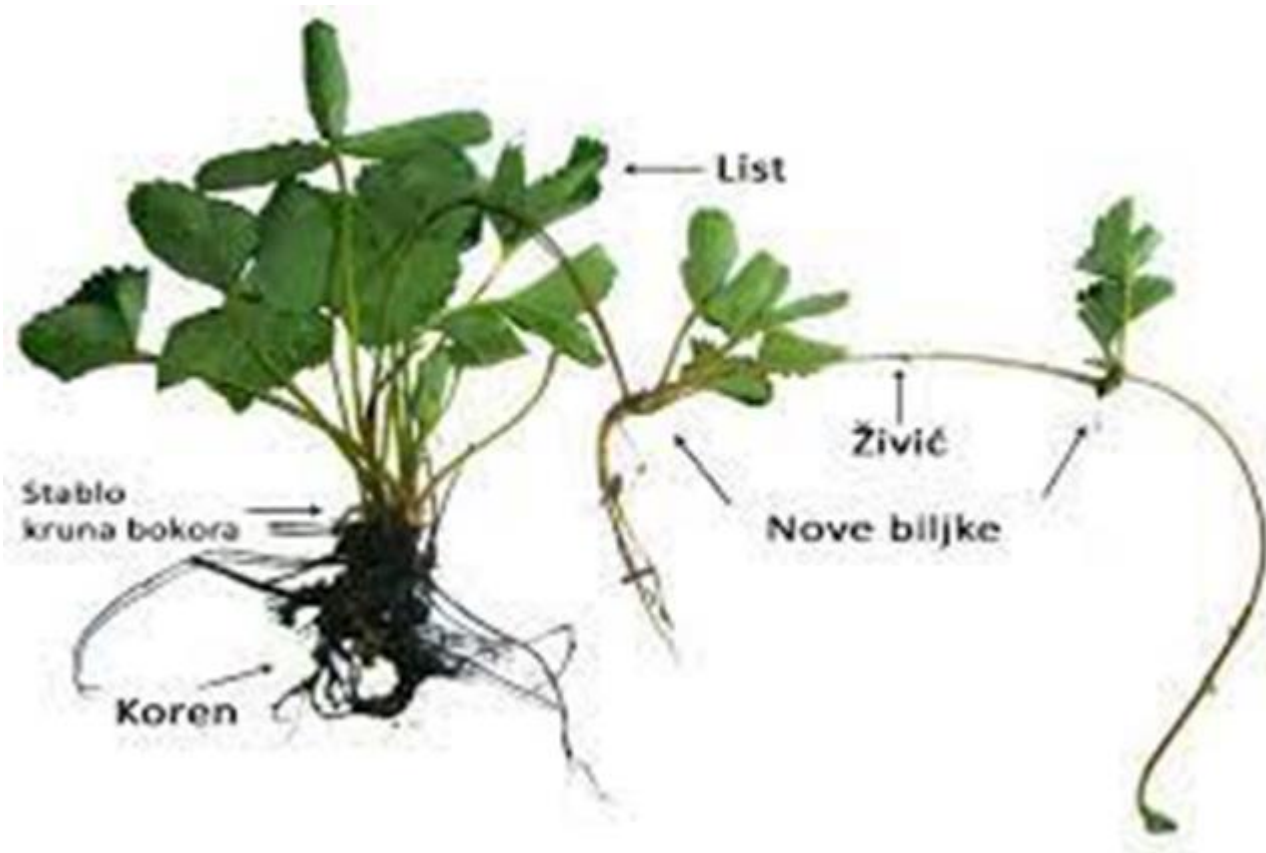
Садни материјал из сопствене производње

- Не проверава се порекло садног материјала за затечене усева.
- Уколико се засад шири на сопственом газдинству након пријаве за сертификацију, за садњу се може користи садни материјал из старих, већ постојећих сертифицираних засада.

Овај садни материјал се не може продавати као органски.

- Дозвољена је примена садног материјала из сопствене производње, под следећим условима

Инпути – Садни материјал

- да произвођач води **евиденцију о производњи** садног материјала (о начину производње, бр.кат.парцеле са које је узет садни материјал, произведеним количинама, сортименту);
- да у току физичке контроле **обавести контролора** о намери коришћења садног материјала из постојећег засада за садњу наредне сезоне на новој парцели и да прикаже производњу;
- да произвођач **званично обавести о.к.о.** о планираној садњи (број кат. парцеле, планирану количину садног материјала пре садње, сортимент);
- да произвођач води **евиденцију о садњи.**

Садни материјал – Аутохтоне сорте

Уколико се садни материјал купује **од регистрованих расадника**, услови набавке су исти. Уколико је набавка садног материјала аутохтоних сорти планирана од **нерегистрованог произвођача**, на пример од другог пољопривредног газдинства, о одобрењу примене садног материјала на сертификованој парцели одлучује МПШВ.

Препорука и предност узгоја аутохтоних сорти:

- важне су за очување гено-фонда;
- често су отпорније на болести и штеточине;
- представља високо енергетски и квалитетан производ,
- имају мање производне захтеве (мања примена инпута);
- значајан је за очување локалне биоразноврсности;
- раритет су и ексклузива у малопродаји;
- захвалне су и као споредан усев, итд.

Сертификован органски садни материјал

За органски садни материјал је издат **сертификат о органском пореклу**.

Правилником се предвиђа упис свог сертификованог семена и садног материјала у **Базу репродуктивног материјала**, при МПШВ.

За куповину оваквог садног материјала од регистрованог расадника, у **току прве наредне контроле**, проверавају се следећа документа:

- сертификат за купљену врсту и сорту, важећи на дан куповине;
- рачун / отпремница.

Листе дозвољених средстава

Листе назива **комерцијалних препарата**, која су дозвољена у органској производњи се ажурирају једном годишње, а објављују на сајту УЗБ, на следећим линковима :

https://novi.uzb.minpolj.gov.rs/wp-content/uploads/2021/02/Lista_sredstava_za_ishranu_bilja_i_opl_zemljista_za_org_proizvodnju_na_dan_12feb2021.pdf

и

https://novi.uzb.minpolj.gov.rs/wp-content/uploads/2021/02/Lista-sredstava-za-zastitu-bilja-za-organsku-proizvodnju-na-dan_12_02_2021.pdf

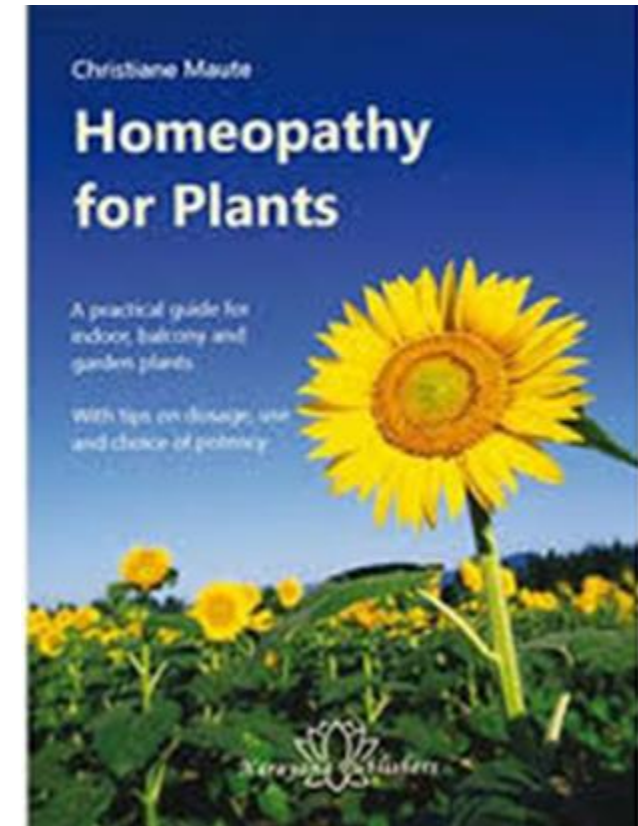
- Листа дозвољених ђубрива и оплемењивача земљишта **по садржају активне материје** је дата у Прилогу 1. Правилника, стране 80-83.
- Листа дозвољених средстава за заштиту биља **по садржају активне материје** је дата у Прилогу 2. важећег Правилника, стране 84-86.

Примена **без ограничења**:

- хомеопатски препарати,
- биодинамички препарати,
- биљна уља.

Примена препарата произведених на самом газдинству:

- запис о производњи и
- рецептура.

Документација:

Провера усаглашености примене инпута се спроводи увидом у следећа документа:

- **Рачун, отпремница** за купљени комерцијални препарат;
- **МСДС – технички опис** производа, уколико комерцијални препарат није наведен на листи УЗБ;
- **Празна амбалажа** (пожељно чување до прве контроле);
- **Рецепти за препарате** припремљене директно на газдинству, рачуни за купљене састојке, уколико је применљиво;
- **За стајњак – изјава добављача** о врсти и количини ђубрива и датуму продаје/доставе.

Пример 1. Изјава за стајњак

Изјава

П.П. из Марковца је 12.1.2021.
примио 25 т згорелог говеђег
стајњака од М.М.из Стајковаца.
Узгој говеда је екстензиван, а
стајњак је најмање 6 месеци стар.

Место

потпис

Датум

добављача

Пример 2. Рецептūra за уварак коприве

Састојци :

1. 5 кг свеже коприве
2. 50 литара воде
3. вода за разблаживање.

Мешавина се припрема 7 дана, уз
повремено мешање. Након 7
дана се процеди кроз цедиљку,
разблажи водом и прска по
биљкама.

Припрема биодинамичког препарата

Ограничења за примену ђубрива

Сва ограничења примене ђубрива и оплемењивача су детаљно дата у Прилогу 1. Правилника о контроли и сертификацији.

Стајњак

- Не сме потицати из конвенционалног интензивног система узгоја (затворен систем) и
- Ограничена је примена на највише 170кг азота годишње, по хектару.

У обрачун се узима и податак о старости стајњака (због садржаја азота), као и године у којима није било примене стајског ђубрива.

Компост

дозвољен је сав биљни садржај пореклом са газдинства.

Ограничење се односи на садржај тешких метала у ферментисаној маси.

Љуске од јаја и осока

Не смеју потицати из интензивне конвенционалне производње.

Глистењак, млечни производи, брашна, гуано без ограничења

Биодинамички препарати

Критичне тачке – инпути

- 1. Примена минералних азотних ђубрива** је забрањена у органској производњи.
- 2. Намерна контаминација** је свесна
(прикривање доказа о примени)
- 3. Ненамерна контаминација** је несвесна
(дрифт, препорука дистрибутера, контаминирана прскалица)
- 4. Контаминација узрокована природним факторима**
(поплаве, подземне воде, сливањем)

Паралелна производња

Систем узгоја истих воћних врста и у органском систему и у конвенционалном систему, у оквиру истог газдинства није пожељно, али је дозвољено под утврђеним условима

Процена ризика – висока.

Изазов у нашим условима

1. несређени власнички односи и немогућност одвајања или пријаве свих воћњака на газдинству,
2. уситњеност парцела,
3. Постојање мањих засада или стабала, који нису у систему.

Пример 1.

Произвођач има две парцеле под јабуком. Жели да пријави обе за сертификацију, али за једну нема адекватан доказ о коришћењу (власнички лист, уговор о закупу, уговор о коришћењу без надокнаде).

Не може се прихватити пријава за сертификацију оба засада.

Сертифицикује се један.

У систему су два, али административно нису оба видљива.

Пример 2.

Група коопераната се сертифицикује. На СБП једног кооперанта се воде три малињака. Пријављен је један за сертификацију.

Други је искрчен пре 5 година. Трећи се води као 20ари, али је реално 5 ари, у лошем стању, ниски су приноси, у плану је крчење.

Додатно два реда малине поред куће нису пријављена за сертификацију, а нису уписана ни у СБП.

А. Уколико се паралелно гаје различите сорте, које се ЛАКО РАЗЛИКУЈУ

- Потребно је да постоји одвојено место чувања органских и конвенционалних производа, као и руковање производима одвојено у времену или простору за органске производе.

Б. Уколико се паралелно гаје сорте које се ТЕШКО РАЗЛИКУЈУ

Може се одобрити паралелна производња само уколико постоје климатске, географске, структурне потешкоће, и то под следећим условима:

- произвођач припрема план конверзије конвенционалног засада, а најдуже за пет година;
- род се приликом бербе, превоза, складиштења, продаје одваја;
- произвођач најкасније два дана пре почетка бербе, контролној организацији пријављује очекивани датум бербе за оба производа
- произвођач обавештава о.к.о.након бербе о количинама убраних производа и спроведеним мерама за одвајање производа.

Пример1.

Засад органске аутохтоне јабуке (не режу се редовно, не штите се редовно, алтернативно рађају).

Засад комерцијалних сорти (редовно спроведене агротехничке мере).

Уколико је на сертификату наведена сорта, теже је остварива превара у малопродаји, али је могућа.

Могућа замена у магацину и приликом паковања.

Прати се биланс приноса и продаје, књиговодствена евиденција.

Критичне тачке

- Присуство конвенционалних инпута за исту биљну врсту на газдинству;
- Ризик од ненамерне контаминације применом исте опреме;
- Ризик од намерне замене / мешања у току бербе, складиштења, руковања, продаје;
- Ризик од ненамерне замене / мешања у току бербе, складиштења, руковања, продаје;

Високо ризична производња.

СПЛИТ или ОДВОЈЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Постоје одвојени системи за органску производњу и конвенционалну производњу других врста на истом газдинству.

Пример 1. Сва биљна производња (воће, поврће, ратарски усеви) је сертификована органска, док је животињска конвенционална.

НИЖИ РИЗИК – на газдинству нема конвенционалних ђубрива ни пестицида.

Пример 2. Воћарска производња је сертификована органска, док је ратарска и повртарска производња на газдинству конвенционална.

СРЕДЊИ РИЗИК.

Пример 3. Сви засади малина на газдинству су сертификовани органски, док су башта, засади купина, шљива и јабука, све њиве и животиње конвенционални.

ВИСОК РИЗИК – присуство конвенционалних инпута за воће, чак и бобичасто воће на газдинству.

Није пожељна због присуства конвенционалних инпута, али је у нашим агро – економским условима на 99.9% газдинстава присутна.

Могућа под условима:

- да су органска и конвенционална производна јединица одвојене,
- да су спроведене мере изолације,
- да је одвојено складиште за инпуте,
- да је одвојено складиште за производе,
- да се води евиденција за оба система (књиге поља, рачуна за купљене пестициде и ђубрива), као и
- да план превентивних мера предвиђа заштитне мере за све критичне тачке.

Сплит производња банана и пиринач

ДОКУМЕНТАЦИЈА

На самом почетку сертификације, пре потписивања уговора, о.к.о.проверава опште податке о произвођачу:

- Регистрацију делатности (пг, д.О.О., А.Д., И друго);
- Структуру биљне производње за текућу годину (СБП);
- Извод из виноградарског регистра, ако се пријављује виноград;
- Уколико пријављена парцела није наведена на СБП, доказ о коришћењу парцеле;
- План заштите и прихране за текућу годину;

Основна документација се ажурира само у случају промена:

- Скица поља, са описом намене суседних поља;
- Скица газдинства, са нацртом објеката за пријем, складиштење, руковање;
- Изјава за случај појаве неусаглашености производа;
- План превентивних мера;
- Опис превоза производа;
- Опис мера чишћења;
- Нацрти ознака / декларација за сертифициране производе;
- Регистар приговора/жалби (ХАЦЦП);
- Промотивни материјал (рекламе, флајери, линк ка веб сајту, и друго).

Сезонска документација се води редовно, без престанка до раскида уговора о сертификацији, а проверава се за текућу годину, или за период између две контроле.

- Књига поља;
- Сви улазни рачуни за инпуте,
- Сертификати и декларације за купљене инпуте,
- Сви излазни рачуни (продаја)
- Евиденције приноса, продаје и стања залиха – регистар
- Евиденција продаје по тромесечјима;

- Одобрење за примену конвенционалног садног материјала;
- Обавештење о примени репродуктивног материјала из сопствене производње;
- Евиденција прања и чишћења складишта, опреме, амбалаже;
- План укључивања конвенционалних парцела у конверзију, за паралелну производњу;

Подуговорене делатности

Уколико постоје подуговорене делатности, потребна су и следећа документа:

- **Изјава подуговарача** о сертификацији преко друге о.К.О.;
- **Изјава подуговарача** да прихвата контроле о.К.О. Носиоца сертификације, ако је применљиво;
- **Документа следљивости и баланс** производа између произвођача и подуговарача;
- **Уговор** о сарадњи између произвођача и подуговарача, важећи у текућој години.

За групу произвођача

- Извод из АПР-а за носиоца сертификације;
- Организациона шема Групе, са наведеним одговорностима;
- Регистар коопераната, за сваког пријављеног кооперанта, који садржи :
 - уговор са Групом за текућу годину,
 - доказ о коришћењу парцеле,
 - скицу парцеле,
 - Извештаје о спроведеним интерним контролама претходне и текуће године;
- Збирни преглед усева за текућу годину, са наведеним приносима;
- Доказ о обуци коопераната за текућу годину (пожељно);
- Писано упутство за кооперанте о органској производњи (пожељно);
- Доказ о набавци и/или дистрибуцији инпута;
- Појединачна и збирна евиденција откупа сировина;

Награђени малинари на „38. дану малине“

Потребно је да КЊИГА ПОЉА садржи детаљно уписане мере:

- Припреме и обраде земљишта (датуми);
- Ђубрења (критична тачка) – датуми, врсте ђубрива, утрошене количине ђубрива;
- Садње (датуми, број садница);
- Контроле корова (критична тачка због ризика од примене конвенционалних инпута за контролу корова) – методе, датуми;
- Заштите биља (критична тачка због примене конвенционалних инпута за контролу болести и штеточина) – датуми, врсте пестицида, количине утрошених пестицида;
- Бербе – датуми, остварен принос;
- За текућу годину се уписују подаци до краја радова на пријављеној парцели, а не до завршене екстерне контроле.

ИЗУЗЕЋА – МОГУЋНОСТИ И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Изузећа у биљној производњи су могућа у следећим случајевима:

- Одобрење примене конвенционалног садног материјала;
- Одобрење примене препарата припремљених на газдинству;
- Одобрење примене пестицида или ђубрива уколико се не налазе на листи УЗБ;
- Одобрење скраћења периода конверзије.

Одлуку о скраћењу периода конверзије доноси МПШВ, а на захтев произвођача.

Уз Захтев за скраћење периода конверзије прилажу се следећа документа:

- **Мишљење, изјава или потврда** референтне институције или стручног лица о могућности скраћења конверзије;
- **Изјава произвођача** да у периоду који предходи почетку конверзије на предметној парцели нису коришћени конвенционални инпути;
- **Извештај о контроли** органске производње и **уговор са о.К.О.**;
- **Мишљење контролора** о могућности скраћења периода конверзије, дато након екстерне контроле;
- **Књиге поља** за период пре почетка конверзије;
- Рачуни за инпите за период пре почетка конверзије;
- Фотографије, ако је применљиво,
- Хемијске анализе, уколико су рађене,
- Доказ о уплати таксе.

Означавање органских производа

Производи из периода конверзије се означавају прописаним знаком

Органски производи се означавају националним логоом за органске производе на предњој страни производа и кодом о.к.о. У истом видном пољу.

Органска производња – Србија

ПРОИЗВОД
ИЗ ПЕРИОДА
КОНВЕРЗИЈЕ

ХВАЛА НА ПАЖЊИ !

Institut za
primenu nauke
u poljoprivredi

Ивана Стојковић

Дипл.инг. Воћарства и виноградарства

Контролор органске производње

Institut za primenu nauke u poljoprivredi

Biv. despota Stefana 68b
Belgrade, Serbia

Phone: +381112751622
Fax: +381112752959

office@ipn.bg.ac.rs
admin@psss.rs